

Naujienu Antroji Dalis

NR. 532

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XVI METAI

ALEKSAS AMBROSE CHICAGOS LIETUVIŲ ISTORIJA

Copyright 1960

(Tąsa)

Visai kitaip Chicago lietuvų reikalai virto, kai čia atvyko suvalkietis Jonas Grinius. Ar jis buvo baigęs universitetą, negalėčiau pasakyti, bet jis, baigęs Marijampolės gimnaziją, studijavo Krokovoje, Vienoje ir Paryžiuje. Jis mokėjo kelias svetimas kalbas, pažino lietuvų tautos praeitį, buvo susipažinęs su pavergtų tautų kovomis dėl laisvės. Amerikon jis atvyko 1873 metais ir apsigyveno Chicagoje. Apsidairęs, jis susirado darbą vienoje didesniųjų Chicago krautuvų, susitvarkė savo asmeniškus reikalus, o vėliau pamažu, žingsnis po žingsnio, įsitraukė į visuomeninį gyvenimą ir paliko didelį pėdsaką. Vyresnio amžiaus lietuviai jį prisimena, kaip didelį pasiryžėlį ir pasišventėlį, labai daug dirbusį savo tautiečių laisvei ir gerovei.

Jaunesnieji Amerikos lietuviai Jono Griniaus nepažįsta, o naujai atvažiavusieji tretiniai apie jį š viso nieko nebuvo girdęje. Net Daktaras Kazys Grinius, buvęs trečiasis Lietuvos prezidentas, savo atsiminimuose netiksliai ir neaiškiai apie jį atsliepią. O Jonas Grinius buvo Dr. Kazio Griniaus giminietis, jojo dėdės sūnus. Savo atsiminimuose Dr. K. Grinius rašo: "Vienas mano tėvo pusbrolis, rodos, Andriaus sūnus, Jonas Grinius..." Turėtų būti visai be "rodos". Jonas Grinius tikrai buvo Andriaus Griniaus sūnus, kilęs iš tų pačių Sasnavos Grinių, tiksliai ne iš Sulimos — Būdos, bet iš Andryncės, esančios šalia Elzbietiško dvaro. Kai broliai Kazys ir Andrius, Dr. Kazio Griniaus dėdukas, dalinosi palikimą, tai vienam teko šalia Elzbietiško buvusi žemė, žmonių vadinama Andryncė, o kitas brolis gavo Sulinos Būdą, iš kur Dr. Kazys ir kiti Griniai užaugo.

Savo atsiminimuose Dr. K. Grinius abejoja, ar tai bus tas pats Jonas Grinius, kuris parašė dramą "Kova ties Grunvaldu". Taip, jis ne tik parašė šią dramą, bet jis ją režisavo, vaidino ir finansavo. Tiksliai drama vadinosi ne "Kova ties Grunvaldu", bet "Kova po Gruenvaldu". Tada atvykusieji inteligentai lietuvų kalbos nebuvo taip nušlifavę, kaip kad šiandieniniai.

Bet Jonas Grinius ne vien tik šią istorinę dramą parašė. Jis atliko žymiai daugiau darbų, kurių negali praleisti nei vienas istorikas, užsimojęs rašyti apie Amerikos, o ypač Chicago lietuvius. Jonas Grinius buvo ne tik susipratęs lietuvis. Jis buvo kovotojas už lietuvių tautos laisvę. Jis kėlė lietuvių kultūrą, savo tautiečių tarpe skleidė mokslą, kvietė neatsilikti nuo kitų pirmyn žengiančių tautų. Aiškūs daiktai, kad jis Lietuvoje ir rusų imperijoje bendradarbiavo su tais visuomenės sluoksniais, kurie buvo nusiteikę prieš nelemą caro režimą. Begyvendamas Paryžiuje ir susitikdamas su kitais ten gyvenančiais savo tautiečiais, jis įsteigė "Zelmens" draugiją. Vėliau, jau atsikėlęs į Chicago, 1886 metais jis sutelgė reikalingas lėšas, surado spaustuvę, suredagavo ir išleido pirmąjį lietuvių žurnalą Chicagoje. Jis vadinosi "Zelmuo". Jono Griniaus bendradarbių tarpe buvo ir Dr. M. Kosakauskas, apie kurį jau kalbėjome. "Zelmuo" buvo pirmas lietuviškos kultūros ir laisvų tautinių bei demokratinų minčių žurnalas. Leidėjai svajoto leisti jį kiekvieną mėnesį, bet jie pajėgė vos tris numerius išleisti.

"Zelmenyje" Jonas Grinius kėlė stiprią ir galingą Lietuvos valstybės ir lietuvių tautos praeitį; kalbėjo apie jėgas, naikinančias ir engiančias lietuvių tautą; ir kėlė mintį, jog lietuviams reikia susiprasti, susivienyti, sustiprėti ir vėl atsigaunti. Kitaip sakant, reikia, kad naujai bekląs mūsų tautiečių želmuo pakiltų ir visame krašte ir visose srityse vėl sužaliuotų. Panašių tikslų furėjo ir Paryžiuje įsteigta "Zelmens" draugija.

Jonas Grinius, matydamas Sv. Jurgio ir Sv. Kazimiero Karaliaičio draugijų likimą, ir gerai pažindamas tų draugijų vadovų bei narių nuotaikas, 1889 metais suorganizavo draugiją, kurią pavadino LIETUVIŠKAS VARPAS. Ji buvo įsteigta 1887 metų gegužio 8 dieną. Josios tikslas buvo toks: jungti lietuvius, teikti savitarpinę brolišką pagalbą, skleisti švietimą, tautinį susipratimą ir rūpintis savo tėvynės išlaisvinimu iš maskolių jungo. Josios tikslai aprašyti 1887 metais ėjusiame "Lietuviškame Balse". Pirmame šios draugijos susirinkime buvo nutarta įsteigti lietuvišką knygyną Chicagoje, užsisakyti visus lietuviškus laikraščius, einančius Amerikoje ir Prūsijoje Lietuvoje. Vien tikslai spaudai nariai sudėjo \$15.00.

(Bus daugiau)

Dienų Skeveldros

1.

Perbėgau greitomis, ir dar žvalgausi atsigrįždamas. Bendras įspūdis:

— J. Maceikos id P. Gudyno "Vadovas po Vilnių" yra idomus spaudinys. Ir pirmas tokios apimties: kone 400 psl, įliustruotas (ir daug nuotraukų tikrai meniškų ir atliktų iš naujos kertės, atseit — dar niekur kitur neužliktų!). Kietai įrištą. Išleista šimet. Matyt, skubėta okupacijos, 20-mečiui.

Idomus dar ir tuo, kad pirmą kartą viešai pasakoma, kas padaryta iš kai kurių architektūrinių paminklų — bažnyčių. Ir taip, 1) *sv. Mykolo bažnyčia*: "dabar šiame gražiame renesansiniame pastate veikia respublikinė statybos paroda, atidaryta 1957 m."

2) *Bonifratrų bažnyčioje* ir vienuolyne "1949-56 m. buvo įsikūręs Vilniaus kraštovyros muziejus". Dabar? — "Respublikinis kolektojus" ("aprupina knygomis ir bibliotekiniais reikmenimis").

3) *Katedra* "1957 m. buvo atnaujinta iš lauko pusės. Remontuojamas ir jos vidus. Remonto darbų metu virš didžiojo altoriaus buvo surasta didelė dalis vėlingojo katedros archevo, tame tarpe Jogailos ir Vytauto laikų dokumentinė medžiaga."

"Paveikslų galerijoje ant sienų ir specialiai įrengtuose stenduose tarp kolonų išdėstyta daug vertingų meno kūrinių. Pagrindinėje, vidurinėje navoje eksponuojami praeitų šimtmečių Vakarų Europos dailės kūriniai, o šoninėje navose — XVI—XIX amžiaus Lietuvos dailė."

4) *Sv. Jurgio bažnyčia* yra "Knygų rūmų žinioje". Dar daugiau: "Knygų rūmai užima dalį didelio pastato, kuris 1506 m. buvo pastatytas karmelytų vienuolynui. Nuo 1798 m. pastate buvo įsikūrusi viena seniausių Vilniaus mokyklų — dvasinė seminarija, įsteigta, 1582 m."

Likusiomis kunigų seminarijos patalpomis (ar ir sv. Jurgio bažnyčios?) naudojasi J. Švedo liaudies meno ansamblis.

Beje, ilgai oficialiai tylėta, kas padaryta su *evangelikų-reformatų bažnyčia* (Pylimo gt. Nr. 26). Dabar "Vadove" rašoma:

"Šlame gražiame, po karo restauruotame pastate 1958 m. įrengtas kinoteatras "Kronika". O kitos bažnyčios? Neoficialiai:

— Sv. Jono — sporto halė;
— Misionierių — sandėliai;

— Sv. šv. Pilypo ir Jokūbo — ligoninės sandėliai;
— Sv. Kazimiero — vyno sandėliai;

— Sv. Kotrynos kurį metų buvo geležies laužas.

2.

Vilniuje esama naujų skeveldros ir aikštelių. Bet tai aėiū ne okupantui, bet... "karo veiksmams". Griuvėsiai bevalant. Tai, tarp kita ko, priešais Dominikonų bažnyčią, priešais ev.—reformatų bažnyčią ("kollegijos namai — sudegti. Su jais žuvo seni ir vertingi Sinodo bibliotekos rinkiniai"), priešais Filharmoniją, priešais Dailės Muziejų ir pn.

Geležinkelio stoties aikštė praplėsta. Bet kiek lietuvių inžinieriai kovėsi su burokratais iš Maskvos?! ir ar mūsų stiliaus!

Beje, šių metų rugsėjo 4 d. sueis 100 metų nuo pirmojo traukinio iš Daugpilio į Vilnių atpūškojimo (1862 m. jau susijungta ir su Kaunu ir Varšuva).

Grįžtant į "naująją statybą", Neris krantinė ties P. Cvirkos gatve — tikrai... kareivinės, caro laikų kareivinės. Tokia pat K. Požėlos gt. O jau krantinė tarp Žaliojo tilto ir sv. Pilypo ir Jokūbo bažnyčios — klaiškus griozdas, užrioglingas nuostabų rojus kamputi.

Su "naująja" statyba lietuviškajam Vilniui braunasi rusiška dvasia. Atrodo, toks Maskvos planas, Velnioniškai vykdomas planas. Ir mes užjaučiame lietuvių inžinierius ir architektus, kai jie kaujasi už kiekvieną europinės statybos pėdą, suprantame jų sielvartą ir liūdesį. Ak, kiekviena okupacija žaloja šalį!

"Didžiojo brolio (ne maso, bet okupantų, t. y. rusų, prasme) šešėlis krenta kone kiekviename žingsnyje. Kas nežino pirmojo rusų siautėjimo Vilniuje XVII a. viduryje? Visu savo pastoviu veidu: deginti, griautinti, prievartaujanti, žudanti! "Vadovą" išleido "Politinės ir mokslinės literatūros leidykla", vadinas, "partijos ausys ir akys", ir kiekvienas žodis yra kelis kartus sverta—derinta su... "didžiąja rusų tauta".

"Žvilgsnyje į Vilniaus praeitį" skaitome apie I-ąją rusų invaziją Vilniui nei daugiau — nei mažiau kaip apie... cituojū:

...."Per 1655-1661 metų Lenkijos— Lietuvos feodalių karą su Rusija. "Feodalis", vadinas, kalti!!!

Dar viena citalė (atkreipki-

(Tęsinys 2 psl.)

(Tęsinys iš 7-to pusl.)

dantysis luomas ir dvasiškijs buvo naujam sąjūdžiui priešingi, nes jie buvo suinteresuoti savo rankose ir toliau išlaikyti valdžią bei autoritetą. Vidurinis liberalusis luomas buvo privilegijų sprogdintojas. Tačiau kai jis pats arba bent jo dalis devynioliktime amžiuje tapo turtingi, jįsai palinko egoizman, pertempdamas blogo nemaniusių liberalizmo ekonominį aspektą. Čia glūdi tiesa tos kritikos, kurią socialistai siūncia liberalizmo adresu, nurodydami, jog liberalizmas politines teises ir ekonominio jėgą tik perkėlė iš vieno luomo į kitą, ir toliau užmiršdamas ilgaiatsiai užmirštąjį. Todėl socialistams liko du keliai: arba metafiziniais dėsniais paremta proletariato revoliucija (marksistinė pažiūra), arba taikus politinio ir ekonominio gyvenimo svorio perkėlimas į neutralią valstybę, kad ji savo ruožtu užtikrintų konkrečią lygybę ir, būtent, ten, kur ji opiausiai jaučiama — ekonominėje gerovėje (evoliucinio socializmo pažiūra). Socialistai kelia į savo tikslą mato per valstybės primatą, o tai prieštarauja pagrindiniam liberalizmo principui. Vienok kyla klausimas, ar vadinamasis principinis skirtumas tarp liberalizmo ir evoliucinio socializmo nėra tik metodo arba kelio skirtumas, nes abiejų doktrinų tikslas — individo politinės teisės ir ekonominė gerovė — lygiai vienodai išplaukia iš tos pačios versmės, humaniškos pagarbos žmogui. Kai kas teoretiskai įmato trečią galimybę, kurioje ekonominis išlyginimas gali būti atsiektas ir valstybės neabsoliutinant. Tokiu atveju, socialistai turėtų atsakyti radikalių pažiūrų, sutinkant, jog jos savo metu buvo skelbtos kaip ekstremistinis vaistas prieš ekstremistinę ligą, o liberalai turėtų apriboti savo skelbiamas individo laisvės." (34-35 p.)

Ši ilgėsnė citata yra iš V. Donielos straipsnio. Joje išreiktas pageidavimas suderinti kelį tarp naujųjų liberalų ir evoliucinių (demokratinų) socialistų. Pastariesiems būtų verta panagrinėti šį klausimą, ypač šio krašto socialistams, kurie yra tiek daug atsiekę.

Neįmanoma bus aprėpti visų autorių ir jų straipsnių "Lietuviškame Liberalizme" šiame

straipsnyje. 214 knygos puslapiuose telpa 13 straipsnių, parašytų 11 autorių. Redaktoriaus V. Kavolio esama tikro liberalo, kad jis įvairių skirtingų pažiūrų autorius ir nevienos kokybės straipsnius galėjo sudėti šalia vienas kito šioje knygoje. Gal daugiau lauktina iš redaktoriaus tikresnio redagavimo, nei techniškojo. Pastarasis, nors ir sunkus ir varginantis, nėra reikšmingiausias.

"Liet. Liberalizmą" patartina kiekvienam galvojančiam lietuviui perskaityti. Be "mandresnių" straipsnių, yra ir tokių, kurie visiems prieinami ir suprantami. O beskaitant lengvesnius, atsiras apetitas ir kibiti į sunkesnius.

Abecėlės tvarka išvardinti straipsnių autoriai yra: Dr. V. Doniela, K. Drunga, Dr. J. Grinius, Dr. A. J. Greimas, A. Gureckas, J. Jaks-Tyris, Dr. J. Kaupas, V. Kavolis, V. Rastenis, R. Šilbajoris ir V. Trumpa.

Metmenys

Kitas praicitų metų paminėtinis įvykis yra "Metmenų", jaunosios kartos žurnalo gimimas. Kaip "Liet. Liberalizmo", taip ir "Metmenų" redaktorius yra tas pats V. Kavolis (leidėjai "Metmenų Bendrovė").

"Tikime, kad kiekviena karta turi ką kitai pasakyti — ir kad jų dialogas gali būti idomus", sakoma redakcijos žodyje. O šioji jaunoji, kad gal ir nejauniausioji, karta tikrai jau pirmame žurnalo numeryje daug įdomaus ir sviežas pasako. Jame yra visa eilė gerų straipsnių — neveltui redaktorius per žurnalo krikštynas pabrėžė, kad Metmenys spausdins ir atstovaus visa, "kas gera ir drąsu". Žurnalas yra knygos formato 144 puslapių, papuoštas gražiu viršeliu. Viduje taip pat yra 10 puslapių paveikslų; kai kurie jų atspausiti ant specialaus popierio. Pagrindiniai straipsniai yra šių autorių: V. Donielos, V. Kavolio, B. Pūkelevičiūtės, K. Ostrausko ir V. Trumpos. A. Gustaitis, A. Mackus, J. Mekas, H. Nagys ir L. Švedas pasirodo su eilėrašciais. Beletristikai atstovauja R. Spalis. Išskirtiniai straipsniai "Mokslas ir pasaulėžiūra" (V. Donielos), "Kūrybiškumas istoriniu atžvilgiu" (V. Kavolio), "Penkiolikos metų tarpstotėj" (B. Pūkelivičiūtės — apie teatrą).

VISUOMENĖS MOKSLŲ, MENO IR LITERATŪROS ŽURNALAS

DARBAS

kritiškai stebi mūsų išeivijos, Lietuvos ir viso pasaulio gyvenimą. Prieš konservatyvią provinciališką tradiciją DARBAS stato humanistines vertybes ir kūrybiškai šviežią žodį.

5410 SIXTH AVE.
Brooklyn 20, N. Y.

DARBO KAINA YRA TOKIA:

\$3.00 metams, \$2.00 studentams, paskiras numeris \$1.00

Vos "Metmenims" pasirodžius didelį sujūdimą sukėlė A. Mackaus eilėraštis, kuris prasideda šitaip:

"Jeigu aš būčiau Dievas, jeigu aš būčiau Dievas tėvas, Dievas sūnus ir Dievas šventoji dvasia, — aš būčiau kūnas, gerias džiaugsmo ežerus ir minkštą naujagimių angelų pieną." (23p)

Nenuostabu, kad šiaip išsimokslinę kunigai ir vienuoliai tai palaikė bažnyčios profanacija. Iš tikrųjų Mackus tik varo senai pradėtą tikro kūrėjo vagg. O pastarasis, anot prancūzų poeto Baudelaire, esąs karalius, kunigas ir Dievas pats sau. Ir tik kūrėjas nėra niekam kitam kaip sau pačiam atsakingas.

A. Mackus tik poetiškai išsireiškia "Jeigu aš būčiau Dievas"; kad ir perkelta prasme kalbant, poetas dar nėra dievas. A. Camus yra gražiai pasakęs, kad tapti dievu reikią būti laisvu šioje žemėje ir netarnauti jokiai nemirtingai būtybei. Diskutuodamas Dostojevskio apysaką "Apsėstieji", A. Camus teigia: "Kaip Kirilovui, taip ir Nietzsche'ui Dievą nužudyti reikią pačiam tapti dievu." (mano versta iš "The Myth of Sisyphus")

A. Mackus jautriai pergyvena 30-tųjų metų generacijos nedalią. Vos spėję kojas susilti savo tėvynėje, šie jauni žmonės turėjo išeiti į tremtį, kar-

tu su savo tėvais. Neatsitiktinai gal Mackaus pasirinktoji forma, litanijų ir maldų atgarsy, yra artima ir, sakyčiau, tipiška kenciančio lietuvių dvasiai:

Už kieno nuodėmes protėvių mirštantį kalba?—Už mūsų sopulius—aštri, neišnyksianti vaikystė—Sopulio valanda, būk gailėstinga: ledu ir akmeniu, vaikystė, sninga ir sninga." (17p)

(Bus daugiau)

MAŽAS KUPSTAS

Vienas turtingas Briuselio priemiesčio gyventojas sukvietė visų būrį draugų savo gimimo dienos atšvesti. Svečiai susėdo prie stalo gražioje altanoje, gėrė, valgė. lošė kortomis. Nekieno nepastebėtas šeimninkas pabėrė čiudėjimo milietelių. Svečiai ėmė staiga taip smarkiai čiudėti, kad altanos sienos griuvo. Daugelis linkmojo pobūvio dalyvių tiek nukentėjo, kad turėjo vykti pas gydytoją.

Vinco Krėvės kėlonė Maskvą vaizduojama "Pagundoje", šį idomų aprašymą ir V. Mykolaičio, V. Maciūno, A. Senno straipsnius apie Vinco Krėvės kūrybą, rasite knygoje — Vincas Krėvė Mickevičius. Jos kaina \$1.00.

Užsakymus adresuokite:
NAUJIENOS
1739 S. Halsted Street,
Chicago 8, Ill.

ISIGYKITE LSS LITERATŪROS FONDO

gražiai išleistas mūsų tautos atgimimą vaizduojančias knygas

S. KAIRIO, LIETUVA BUDO, 416 psl. — kaina \$5.50
K. BIELINIO, DIENOJANT, 464 psl. — kaina \$6.00
K. BIELINIO, PENKTIEJI METAI, 592 psl. — kaina \$6.00
Knygos kietai irištos ir iliustruotos.

Isigykite jas įvairių progų dovanoms!

Jas gausite NAUJIENOSE ir Lit. Fonde šiuo adresu:

K. BIELINIS, 70 Fifth Avenue, 9th floor,
NEW YORK 11, NEW YORK

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULIACIJOS PROBLEMAS.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET Tel.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

NELAUKITE — RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis perųpintų jums polišą per mūsų kompaniją. Nelaimė išliks, neturėsite loky nemonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: Central 6-5208

Generalial Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

(Atkelta iš 2 pusl.)

19 psl. skaitome: "Lietuvos Social-Demokratų Partijos vadovybė netejo nacionalizmo ir oportunistinio keliu", kovą vedė vienu vieni... tai yra vienu vienas Leninas. Prašau nesijuokti. Vilniaus darbininkų sąjūdis ir kova su enizmu teprasadėjo nuo... 1991 m., kai pradėta platinti "Iskra"!

Suminima datos ir vardai, kurių... nebuvo, bet be vardų eina "pirminis lietuviškas dienraštis", "lietuvių knygnas ir pn. "menkniekiai" ar ne? Dėl Turniškių hidro-elektros darbų sustabdymo neteko, fik pastaba, kad "ypač jos paspartinimui rūpinosi 1940-41 m. Tarybų valdžia". Kodėl nebaigiama? Kas Turniškių kaimynystėje: spec. bomboneščių bazė ar raketų lizdas?!

5. Manding, akylas skaitytojas iš karto atskirs partinį "priešata" ir "link", ir niekas autorių nekaltina. Priešingai, tariama visu rimtumu: — Davė daugiau kaip beįmanoma!

"Istorijos mokslų kandidatas" J. Jurginis, M. Bulakos sangvino piešinius beaiškindamas, rašė, kad "feodalas... savo žemeje jis darė tai, ką norėjo, todėl daugelis Vilniaus senamiesčio gatvelių yra siauros ir kreivos".

J. Maceika ir P. Gudynas teisingai teigia, kad "miesto gatvės dar jam kuriantis susiklostė pagal teritorijos religiją, todėl buvo kreivos ir siauros. Pastaciūs sieną, jos tokios ir liko".

Trumpai, bet pastabiai dnodama bažnyčių ir kt. architektūrinių paminklų istorija. Legendos. Jautsi autorių miestą mylinti širdis!

6. "Vadovo" 29 psl. skaitome, lead "liepos 13 diena" (1944 m.) ant Gedimino kalno suplevėsavu raudonoji pergaleš vliava", Ak, ta fevalinė... 13-koji! Trunka jinau jau 20 sunkių—slogių—alkanų metų. Bet istorija mus moko, kad jokia tironija nėra amžina, ir... prašvis liepos 14—toji, ir grius komunizmo vergovės "bastilijos"!

"Vadovo" 88 psl. skaitome: "Gedimino aikštė gerai žinoma ir toli nuo Vilniaus gyvenantiems žmonėms. Kiekvieną vakarą eterio bangomis sklinda Vilniaus radijo diktorių balsas: "Dabar jungiame Gedimino aikštę, bokšto laikrodį"... Ir fikstancijų radijo klausytojų mintys lekia į šią aikštę, iš kurios po visą kraštą sklinda skambūs Vilniaus kurantų dūžiai".

Taip, mes, tremtiniai ir emigrantai, irgi girdime varpo dūžius ir — matome fikslų laiką. Ir teigiame, kad — v-a-l-a-n-d-a artejal

J. Cicėnas

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, AUGUST 19, 1960

GRUZDIETIS

TRYŠ PRAEITŲ METŲ SVIESULIAI

Sios pastabos buvo parašytos "Keleivio" sukaktuviniam numerui. Deja, jos buvo pasistos kiek suveluotai. Gerb. "Keleivio" redaktorius neveda reikalo jų vėliau spausdinti. Manychiau, kad šios mintys apie praeitų metų tris šviesius "naujinimus" tebėra aktualios ir nors "vėliau nei niekad" išvys spaudos skiltis.

Liet. liberalizmas Tokiu vardu išėjo knyga redaguota V. Kavolio ir išleista Santaros-Sviesos Federacijos. Joje visa eilė autorių dėsto įvairias įdomias mintis. Galima su jomis nesufikti ar sutikti, bet tos mintys verčia

P. S. Geresnei ir skubesnei orientacijai šaliniais paduodama eilė Vilniaus gatvių seniau

ir dabar. Gatvių vardų pakeitime irgi... patirtinai motyvai.

Vilniaus miesto gatvės

- 1) Gedimino 2) Dabur yra: 1) Stalino prosp. 2) Gorkio
3) Pilies 4) Didžioji 5) Aušros Vartų 6) M. Magdalenos 7) Vilniaus 8) Lombardo 9) Ad. Jakšto 10) Pylimo 11) 16 Vasario Tauro 12) Vokiečių 13) Naugarduko 14) Žygimanto Goštauto 15) B. Radvilaitės 16) Kalvarijos 17) Sniadeckių 18) Šv. Jono 19) Vysk. Matulevičiaus Skapo 20) Šv. Onos 21) Jogailos 22) Aukų 23) Šventosios Uosto 24) J. Jasinskio 25) Napoleono aikštė 26) Lukiškių a. 27) P. Vileišio 28) Šv. Mykolo 29) Karmelitų 30) Išganytojo 31) Elmonų 32) Maldininkų 33) Odminių 34) Jeruzalės skg. 35) Vilniaus Rinktinės 36) Šv. Ignolo 37) Tiškos 38) Lietuvos Tarybos 39) Teatro 40) Traidenio 41) Kryžiuočių 42) Šventikų 43) Einučio 44) Lukšio 45) Sėlių 46) Kaukinių 47) Šv. Irigailos 48) Agustonų 49) Šv. Kazimiero 50) Šv. Petro ir Povilo 51) Sapiegos 52) Piarų 53) Šv. Kazimiero 54) Benediktinų 55) Bernardinų 56) Šv. Pilypo 57) Pševalskio 58) Savanorių 59) Dariaus—Girėno 60) Kanauininkų 61) Bažnyčios 62) Jeruzalės 63) Betliejaus 64) Mortos 65) Mindaugienės 66) Onos Vytautienės 67) Dominikonų 68) Dabur yra: 9) Muziejaus 10) Partizanų 11) K. Požėlos 12) Pionierių 13) Dzeržinskio 14) Rašytojų 15) B. Sruogos 16) Tallat—Kelpšos 17) "Tiesos" 18) V. Kapsuko 19) St. Šimkaus 20) P. Cvirkos 21) Kutuzovo aikštė 22) Lenino a. 23) Anikrautės 24) J. Biliūno 25) Biržų 26) Bokšto skg. 27) Čaikovskio 28) Braškių 29) B. Dauguviečio 30) Dobilų 31) E. Didukevičiaus 32) K. Giedrio 33) Greifenbergerio 34) V. Grybo 35) V. Kačalovo 36) Janko Kupalos 37) Kviečių 38) Margytės M. 39) Melnikaitės skg. 2 40) Melnikaitės skg. 1 41) Mičurino 42) Minsko plentas 43) V. Montvilos 44) Siauroji 45) Sukackienės 46) Suvorovo 47) Upės 48) J. Vito 49) Žuko St. 50) Pilies skg. 51) Šermukšnių 52) Virulskio 53) Tarybinės Armijos 54) Aerodromo 55) Antkrantės skg. 56) Sviesos 57) Ramunių 58) Vilnelės 59) T. Ševčenkos 60) D. Poškos 61) Garelis Ir t. t.

skaitytojų galvoti. Tokiu požiūriu ši knyga yra lavinančio pobūdžio. "Lietuviškasis Liberalizmas" yra skiriamas lietuviško atgimimo patriarhui V. Kudirkai paminėti. Kaip V. Kavolis sako: "Didiesiems darbininkams paminėti nepakanka įprastų pagonybių kapuose, žmogus yra jo darbai". (9 p)

Po įmantraus redaktoriaus žodžio seka V. Doniela išryškintis straipsnis "Liberalinė idėja istorijoje". Jame yra išskirti trys svarbūs reikalavimai: "mintijimo laisvė (įskaitant sąžinės laisvę religijos atžvilgiu ir idėjinę laisvę meninės kūrybos atveju), mokslinė laisvė, politinė laisvė". (17 p)

Įžangos žodyje V. T. Pašuta pasisako, kad Lietuvos (suprantama, senovės) valstybės įsikūrimo atsiradimas palyginamai dar mažai ištyrtas. Esą, Rusijoje prieš 50 metų išėjo M. K. Ljubaskio veikalas "Ožerkistorii Litovskago ruskago gosudarstva do Liubhnskoj unii". Vėliau gi tuo klausimu beveik nieko nebuvo rašyta. O kai dabar išgaileto sovietinė santvarka, tai, esą, būtinai reikalinga pažinti senovės Lietuvos praeitį. Iki šiol įvairių istorikų į Lietuvos valstybės atsiradimą žiūrėta kaip į kai kurių kuni-gaikščių pastangų vaisių. Nepabota kokios anuomet būta ūkinio gyvenimo sprangos ir jos raidos, ir tos raidos veiksmo į Lietuvos valstybės atsiradimą. Kai kurių istorikų teigimu, Lietuvos valstybės atsiradimas buvęs atsitiktinis. O kiti istorikai stebisi, kaip anais laikais Lietuvos valstybei pasisekė taip aukštai pakilti ir Rytų Europoje užimti vadovaujantą vietą. Esą tas klausimas iki šiol nėsąs tinkamai ištyrtas, iš kur tada Lietuvos valstybei semtas tas pajėgumas.

V. T. Pašutos teigimu, tik sovietinės, liaudies demokratinės valstybės atsiradimas buvęs atsitiktinis. O kiti istorikai stebisi, kaip anais laikais Lietuvos valstybei pasisekė taip aukštai pakilti ir Rytų Europoje užimti vadovaujantą vietą. Esą tas klausimas iki šiol nėsąs tinkamai ištyrtas, iš kur tada Lietuvos valstybei semtas tas pajėgumas.

Kaip Doniela teigia "likėti ar netikėti, vieną ar kitaip likėti yra mintijimo laisvė." Organizuota religija, ypač krikščionybė, "j minties laisvę žiūrėjo neigiamai." Religija negali pakęsti minties laisvės, nors pastaroji pripažįsta laisvą religinį apsisprendimą. Pirmųjų amžių krikščionybė buvo griežtai nusistačiusi ir prieš mokslą. Teologija negalėjo pakęsti laisvos minties moksle. Net įtros potvyniai ir atoslūgiai, susiję su mėnulio atmainomis, buvo grindžiami Dievo galybe ir kitoks aiškinimas smerkiamas. Ir šių dienų teologija nėra atsakiuosi nuo "Dievo rankos" moksle. Net darvinizmas arba evoliucijos teorija, savo laiku buvęs baisiausias bažnyčiai banbas, šiandien jezuitų bandomas suderinti su oficialia teologijos linija.

Nepakanta skirtingam galvojimui lyg raudona gija driekiasi per krikščionybės istoriją. Pradžią šiai neapykantai bus davęs šios bažnyčios dvasinis steigėjas. "Nemanykite, būk aš atėjęs ramybės atnešti žemėn; ne ramybės atnešti aš atėjau, bet katalvijo. Nes aš atėjau sukelti žmogaus prieš jo tėvą, dukters prieš jos motiną ir marčios prieš jos uošvę, ir žmogaus namiškiai bus jo neprieteliai." (Mato 10, 34-36)

V. Doniela krikščionišką nepakantą skirtingam galvojimui palygina su panašia nepakanta komunistų pasaulėžiūroje.

Tolimesniuose "Liet. Liberalizmo" knygos puslapiuose J.

J. VLKS.

V. T. Pašutos "Lietuvos Valstybės Isikūrimas"

Įžanga. 1959 m. gale Maskvoje išėjo V. T. Pašutos "Obrazovni-je Litovskago gosudarstva". Knyga 528 puslapių. Jos išleista vos 2500 egzempliorių. Knyga įdomiai parašyta, tai tuoj ir buvo išpirkta. Ją išleido SSSR mokslų akademijos leidykla.

Įžangos žodyje V. T. Pašuta pasisako, kad Lietuvos (suprantama, senovės) valstybės įsikūrimo atsiradimas palyginamai dar mažai ištyrtas. Esą, Rusijoje prieš 50 metų išėjo M. K. Ljubaskio veikalas "Ožerkistorii Litovskago ruskago gosudarstva do Liubhnskoj unii". Vėliau gi tuo klausimu beveik nieko nebuvo rašyta. O kai dabar išgaileto sovietinė santvarka, tai, esą, būtinai reikalinga pažinti senovės Lietuvos praeitį. Iki šiol įvairių istorikų į Lietuvos valstybės atsiradimą žiūrėta kaip į kai kurių kuni-gaikščių pastangų vaisių. Nepabota kokios anuomet būta ūkinio gyvenimo sprangos ir jos raidos, ir tos raidos veiksmo į Lietuvos valstybės atsiradimą. Kai kurių istorikų teigimu, Lietuvos valstybės atsiradimas buvęs atsitiktinis. O kiti istorikai stebisi, kaip anais laikais Lietuvos valstybei pasisekė taip aukštai pakilti ir Rytų Europoje užimti vadovaujantą vietą. Esą tas klausimas iki šiol nėsąs tinkamai ištyrtas, iš kur tada Lietuvos valstybei semtas tas pajėgumas.

V. T. Pašutos teigimu, tik sovietinės, liaudies demokratinės valstybės atsiradimas buvęs atsitiktinis. O kiti istorikai stebisi, kaip anais laikais Lietuvos valstybei pasisekė taip aukštai pakilti ir Rytų Europoje užimti vadovaujantą vietą. Esą tas klausimas iki šiol nėsąs tinkamai ištyrtas, iš kur tada Lietuvos valstybei semtas tas pajėgumas.

URMO KAINOS

- Rankiniai laikrodėliai po \$4.00 7 akmenėlių laikrodėliai po \$5.00 17 akmenėlių Benrus, patys užsisuka, automatiški \$19.75 17 akmenėlių su žadintuvu... \$24.00 Paduokuoti laikrodėliai, vyriški ir moteriški, vertės \$49.00 už \$29.00 17 akmenėlių 14 t. aukso vyriški ir moteriški, nupiginti Deimantiniai žiedai vertės \$100.00 už \$50.00 Deimantiniai žiedai vertės \$250.00 už \$125.00 Aukštiniai vestuviu žiedai po \$10.00 Kliperiai plaukams kirpti po \$4.50 Deimantiniai rėžtukai stiklui piauiti po \$3.75 Aukštinės rašomos plunksnos Rašomos smėlinės nuo \$29.50 Gintaro išdirbiniai. Moteriški ppuošalai. \$18.95 3 gabalų lagaminų setas \$49.50 Piano akordeonai po \$49.50

BUDRIK JEWELRY

3241 So. Halsted Street CHICAGO 5-7237

Sekmadieniais uždaryta Pirmadieniais ir ketvirtadieniais atdara iki 9 val. vakro. Radio programa iš stoties WHFC, 1450 kil. sekmadieniais nuo 2:15 iki 3 val. po pietų.

nės istoriologijos šio klausimo rėšimo imtasi pagrindiniai. Į Lietuvos valstybės atsiradimą žiūrėta kaip į neišvengiamą gyvenimo eiga, kurio pagrindu glūdi visuomeninio-ūkinio gyvenimo kitimas ir gyventojų luominis aižėjimas.

Lietuvos valstybės įsikūrimas nėra istorijoje atsitiktinumas, kad ir jė kilmė lietuvių. Mindaugo pastangų padaras. O tai yra ūkinės tolydydo kintančios santvarkos išdava.

Esą senovės prūsų ir lietuvių praeitis juo labiau esanti smalsi, idomi, kad jų valstybės gimė jau tada, kada Rytų Europoje valstybinis gyvenimas jau ankščiau subrendo. Juo labiau idomu, kad tos valstybės, nors vėliau atsiradusios, tapo pajėgios atsilaikyti prieš kaimynus ir ilgas metus grumtis su kryžiuočių ordinu.

Jei Rytuose-Rusijoje steigėsi centralizuota valstybė, tai Lietuvos valstybės kūrimas ejo kita linkme. Lietuvoje būta ūkinio feodalų susiskaldymo. Vėliau buvo prijungtos Lietuvos valstybės kitos žemės, todėl ir valstybinis gyvenimas išsigijęs kitokį pobūdį.

Lietuvos valstybės apjungimą ir laisvės kovas vedė jauna feodalų klasė. Nepaisant, kad būta nenuosaikų vadų — kunigaikščių ir bajorų, visvien lietuvių liaudis pajėgė atsisprinkamai ištyrtas, iš kur tada Lietuvos valstybei semtas tas pajėgumas.

V. T. Pašutos teigimu, tik sovietinės, liaudies demokratinės valstybės atsiradimas buvęs atsitiktinis. O kiti istorikai stebisi, kaip anais laikais Lietuvos valstybei pasisekė taip aukštai pakilti ir Rytų Europoje užimti vadovaujantą vietą. Esą tas klausimas iki šiol nėsąs tinkamai ištyrtas, iš kur tada Lietuvos valstybei semtas tas pajėgumas.

Daug jam padėjęs lietuvių istorikų kolektyvas, priešakyje su J. Žiugžda ir M. A. Juca.

Priedu prie tos knygos yra plati Lietuvos praeičiai pažinti bibliografija: nurodyti veikalai visų tu autorių, kurie rašė Lietuvos istorijos klansimais. Pirmoj eilėj nurodyta, kas rašė rusų, ukrainiečių, bėlorusų kalbomis, o paskui jau seka kitomis kalbomis autorių ir jų veikalų pavadinimai. Išvarginti ir visi lietuvių, mirusieji ir gyvi, istorikai ir suminėti jų veikalai ar atskirai išleisti, ar kas tilpo įvairiuose žurnaluose.

Yra ir visų vardų ir pavardžių atskiras sąrašas.

Cia metas į akis, kad lietuvių istorikai ar istorijos klausimais rašiusieji vieni suminėti kaip lietuvių ir jų pavardės parašytos grėta rusų ir lietu-

PASIKEITIMAI PENKIŲ STULPŲ PASTATYME

Sydney Walters perėmė A. Landsbergio dramos Five Posts in the Market Place režisūros vadeles. Šis garsus amerikiečių režisierius praėjusiais metais pastatė Broadway'uje pjesę Third Best Sport su Celeste Holm pagrindiniame vaidmenyje. Paskutinė jo režisuotoji drama Off-Broadway'uje, Me, Candido, buvo kritikos labai šiltai priimta. Mr. Walters taip pat yra nuolatinis CBS televizijos režisierius. Ankstesnysai Five Posts režisierius, Boris Tu-

vių kalbomis, o kiti pavadinti "sovietski istorik", nepastebinti, kad ir jie kilmė lietuvių.

Štai tas V. T. Pašutos knygoje lietuvių istorikų sąrašas: A. Alekna, Aleknaite-Gimbutienė, S. Baltramaitis, J. Basanavičius, V. Biržiška, K. Būga, V. Vileišis, V. Akelevičius, G. Gerulis, Zemaitė, Z. Ivinskis, P. Klimas, M. Krassauskaitė, S. Matulaitis, V. Nagevičius, T. Narbutas, F. Naveravičius, J. Putzinas, A. Rimka, J. Stakauskas, A. Steponaitis, S. Suziedėlis, J. Totoraitis, K. Čiurlionis, A. Šapoka, P. Šliažas, K. Jurgėla, Jablonskis, A. Janulaitis ir J. Jakštas.

Kaip "Sovietski-istorik" suminėti šie asmenys: P. Dundulienė, J. Žiugžda, A. Zimin, P. Kulikauskas, P. Kulikauskienė (abudu archeologai), P. Tarasienka, A. Tautavičius, K. Čerbulėnas, J. Jurginis ir M. Jučas. Beveik prie visų jų rusų raidėmis parašytų pavardžių, kabutėse įdėtos ir lietuvių kalba pavardės.

Istorijos šaltiniuose tai pat nurodyta, kas ir ką iš lietuvių rašytojų yra parašęs. Bet apie tai kitą kartą.

Atsakymas į visus šiuos klausimus bus TAIP, jei Jūs siųsite dovanų siuntinius per bet kurį

GLOBE PARCEL SERVICE, INC. SKYRIU

- 716 Walnut Street PHILADELPHIA 6, PA. WAAnut 5-3455 1191 Broadway NEW YORK 23, N. Y. LYceum 5-0900 4102 Archer Ave. CHICAGO 32, ILL. FRontier 6-6399 1313 Addison Road Cor. Superior & 71 St. CLEVELAND 3, OHIO UTab 1-0807 851 Hollins Street, BALTIMORE 1, MARYLAND. MULberry 5-3737. 979 So. Broad Street, TRENTON, N. J., EXport 4-8085 174 Tilghman Street, ALLENTOWN, PENNA. HENlock 5-2069 202 Second Street, LAKEWOOD, N. J., FOXcroft 8-6621 263 Market Street NEWARK 2, N. J. MArket 3-1968 390 W. Broadway S. BOSTON 27, MAss. ANdrew 8-8764 346 Third Ave. PITTSBURGH 22, PA GRant 1-3712

marin, buvo priverstas pasitraukti, nes jo 1960-61 m. sezono sutartis su Gate teatro repertuaru apriboja jį trimis tojo teatro pastatymais.

Five Posts autorius pasirašė sutartį su Cricket teatro savininke ir "producer'e" Rhett Cone, kuri tuomi perėmė dramos pastatymą iš John Lotas'o. Kaip mūsų buvo pranešta ankščiau, Mr. Lotas planavo pastatyti Five Posts 1959-1960 m. sezoną, bet porą sykių turėjo atidėti premjerą dėl laiko stokos ryšium su savo ankstesniojo pastatymo Mark Twain Tonight problemomis. Mrs. Cone ir jos Cricket teatras yra žinomi New Yorko teatro pasaulyje visa eile poelinės ir avangardinės dramos pastatymų, kaip Hamlet of Stepney Green ar Jean Anouilh Ardele.

Five Posts premjera numatyta šių metų lapkričio arba 1961 m. sausio mėnesį. Tiksliai data bus pranešta netrukus.

DĖMESIO VISIEMS

Pranešama moterims ir vyrams, turintiems galvos odos nepagydomas ligas: votis, žašus, pleiskanas, plaukų slinkimą, niežėjimą. Lietuviškoje vaistinėje esamais vaistais Nr. 1-25849 išgydoma 100%.

Vyresnio amžiaus atgauna jaunystės plaukų spalvą. Jei tie vaistai neišgydytų — pinigai gražinami. Patyrę tu vaistų gerumą, patarkite giminiams, kaimynams ir pažįstamiems.

Pagal užsakymą, prisiumčiame paštu, apdėtu mokesčiu. Vaistų siuntimui giminiams duodame didelę nuolaidą. Tie vaistai gaunami tik

Lietuviškoje Vaistinėje 2458 W. 69th Street Chicago 29, Ill.

DOVANŲ SIUNTINIUS Į SSSR per kurią nors firmą, Pasiklauskite patys savęs apie sekančius dalykus: 1. Ar firma patikima? 2. Ar ji tai prode? 3. Ar ji rūpestingai supakuoja ir išsiunčia siuntinius ir paruošia dokumentus? 4. Ar ji naudoja geriausias dėžes? 5. Ar ji varo bznj ilgiau, kaip 25 metus? 6. Ar ji oficialiai ĮGALIOTA? Atsakymas į visus šiuos klausimus bus TAIP, jei Jūs siųsite dovanų siuntinius per bet kurį GLOBE PARCEL SERVICE, INC. SKYRIU

MŪSŲ ŽINGSNIAI

Leldžia Santara ir Sambl Sviesa Chicagoje.
Redaguoja Rita Kavolienė
Medžiaga siūsti: 5635 W. 22nd Pl., Cicero 50, Ill.

5 METAI

NR. 22 (99)

INDIVIDUALIZMAS AR PRIVATIZMAS?

Individualistas turi savo tikslą ir reikalauja laisvės nuo kolektyvo tam, kad šį tikslą galėtų realizuoti. Tada jis grįš atgal visuomenėn ir jai kaip dovana atneš savo realizuotą tikslą (meninį kūrinį, mokslinį atidengimą, naują moralinę sistemą, tobulesnį gamybos būdą, savąjį Dievo sampratą ir t. t.) Individualistas reikalauja laisvės, kadangi ji jam yra sąlyga duoti savąjį įnašą. Be laisvės jo galimybė būtų sunaikinta; ir tada individas būtų nerealiuotas, o bendruomenė be jo įnašo vargingesnė. Individualistas ir gauna, ir duoda; kūrybinis aktas perkeičia tai, ką individualistas iš visuomenės gauna, į tai, ką jis jai iš savęs duoda. (Savaime suprantama, kad individualistas šia prasme suvoktos laisvės reikalauja ne tik sau, bet ir visiems. Jei jis jaučia save be laisvės negalintį realizuoti savo vertės, tai lygiai ir kitus jis laiko laisvės reikalingus, kad jie taptų žmonėmis. Kas tik sau reikalauja laisvės, negalvodamas apie kitus arba juos paneigdamas, tai jau ne individualistas, o tironas).

Privatistas neturi savo sąmonėje jokio pozityvaus tikslo; jis nieko nenori duoti, ir laisvės nuo bendruomenės jis reikalauja tik todėl, kad galėtų gyventi sau pačiam. Jeigu jam pasiseka, jis laisvę iš bendruomenės gauna. (Dažniausiai jam ją iškovoja individualistų pasiankvojimas). Tačiau privatistas nieku bendruomenei neatsilygina, nes ir negali atsilyginti; jis neturi tikslo, kuriam gyventi ir darbuotis, ir kurio pasiekimą (ar patį siekimą) bendruomenei padovanoti. Privatistas todėl yra dvasinis beturtis, paviršutiniškai susižavėjęs dvasiniai turtingo individualisto pavyzdžiu ir be tikslo reikalaujantis sau to, ko individualistas reikalauja su tikslu. (Iš čia ir kyla privatisto lengvasvoriškumas, aiškiai juntamas jo kasdienybėje). Privatisto santykis su visuomene tuo būdu yra vienpusiškas ir neproporcingas: jis gauna, bet neduoda. Privatistas yra visuomenės parazitas. Geriausiai atveju (nepajėgdamas nieko kito), jis "žaidžia" tai, ką individualistas kuria ir dėl ko kovoja.

Individualistinė Vakarų Europos ir Amerikos tradicija yra išsigimimo į privatizmą procese. Kas platesniuose mūsų visuomenės sluoksniuose "eina" individualizmo vardu, dažniausiai irgi tereia tuščiaaviduris privatizmas. Akademinėje bendruomenėje privatizmo piktžolės yra dar labiau nustelbusios individualizmo dinamiką negu Nepriklausomojoje Lietuvoje subrendusiose kartose.

K. V.

Meno kūrinų vertinimas

Ar meno kūrinį vertinant, pakanka kriterijaus "man patinka"?

Pasakymo "man patinka" arba "man nepatinka" meno kūrinį atžvilgiu loginis statusas yra tas pats, kaip pasakymo "man šalta" arba "man šilta" temperatūros atžvilgiu. Abiem atvejais turima reikalo iš esmės su biologine reakcija, o ne vertinimo kriterijumi. Vertinimo kriterijūs turi būti pastovūs ir objektyviai nusakomas, kaip, pavyzdžiui, termometro principas.

Sakyti "man patinka" arba "man nepatinka" meno kūrinį atžvilgiu yra lygiai taip pat teisėta, kaip ir sakyti "man šalta" arba "man šilta". Tačiau negalima įsivaizduoti, kad tokiu pasakymu yra pareiškiamas nuomonė apie meninį kūrinio vertę. Reikia aiškiai atskirti biologinę reakciją nuo vertinimo kriterijaus. "Man patinka" neturi reikšti teigimo "kūrinys yra geras."

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, AUGUST 19, 1960

RAMOJUS VAITYS SKURDO KRAŠTAS Į PIETUS NUO RIO GRANDE: IV

(Tęsinys)

Kai turistai atvyksta prie kokios nors atrakcijos Europoje ar Š. Amerikoje, jis randa aiškų užrašą "Įėjimas" su kainoraščiu, ir uniformuotus sargus — iš karto žmogus žinai, kas per vieta ir su kuo turi reikalą. Bet ne Meksikoje — čia visai nežinai, kam už įėjimą turi mokėti, nes uniformuotų valdininkų nėra — prisistato prie tavęs koks nors juodom panagėm, nesikutęs, sujuodusiais drabužiais driskius ir siūlosi tave pavadžioti ir tau paaiškinti. Ir tikrai kai jis išsitraukia iš kišenės bilietų juocelą, įstikini, kad jis ir yra tas oficialusis asmuo. Dar nespėjus bilieto išpirkti, tave apspinta būrys suvenyrų pardavinėtojų ir elgetaujantių vaikų — abi tos kategorijos vienodai įkyrios.

Suvenyrų pardavėjai tiek gausūs, kad vietomis jų, atrodo, yra daugiau negu turistų. Dar vienu nebaigė nusikratyti, jau žiūrėk, kitas gravituojas į tavo pusę, pasirošęs kvaili rasti, t. y. pasiūlydamas tau ką už kainą, kuri yra du—tris kartus aukštesnė už galutinę nusipirkimo kainą. Kad ją pasiektus, žinoma, reikia kietai derėtis, bet nusileisti tai jie visi nusileidžia, kai tik mato, kad per daug didelio susidomėjimo nerodai ir pradėdi eiti šalin. Visi jie žino kelis žodžius angliškai, bet jų žodynas teapima tikrai jų "prekybos" sritį.

Jeigu suvenyrų pardavėjas nuo tavęs greit atstos, iš jo bent vieną menkinę nupirkus, tai nuo vaikų—elgetų taip lengvai nenusikratysi. O jų tai neįsivaizduojamai daug, ir juo vieta turistų labiau lankoma, tuo tų ubagų koncentracija didesnė. Mokyklinio ir darželinio

žmogus, išsamiai su medicina nesusipažinęs. Meninės kūrybos lygiai dalimi negali vertinti žmogus, nesusipažinęs su meno istorijoje išsivystavusiais techniniais meno objekto vertinimo kriterijais. Biologinė reakcija į meno kūrinį negali būti keliamą į civilizuotų vertinimų plotmę. Biologinės reakcijos yra esmiškai privatus dalykas, viešai nediskutuojamas, netampant begėdžiu. Techninis vertinimas yra dalyvavimas civilizacijos kūrimo vyksme, ir tuo individo atsakomybės žmonių išraiška. Tačiau negalima paneigti teisės subjektyviai reaktijai. Žmogaus teisė į spontaniškumą yra teisė į asmeninę laimę; ir ji nepaneigiama, kaip ir jo atsakomybė už civilizaciją. Auklėjimo tikslas ir būtų siekti, kad asmeninė laimė ir atsakomybė už civilizaciją kiek galima sutaptų; kad, kitais žodžiais, "man patiktų" tai, kas, naudojantis techniniais vertinimo kriterijais, yra geriausia.

R. G.

nio amžiaus berniukai ir mergaitės, šiaip atrodo visiškai normalūs fiziniai, bet pasakiškai murzini ir nuplyšę, tuoj apstoja tavo mašiną, vos sustojus benzino stotyje, gatvėje ar parkinimo sklype, ir pradeda tave varginti. Vieni jų tikrai atkišę rankas verkšlėna, o kiti siūlosi su visokiais neprašytai patarnavimais: dar nespėjus tau iš mašinos išlipti, prišoka vaikagalvis prie durų ir jau pasirošęs jas tau uždaryti; kitas su nešvarių drėgnu skuduru nori tau langą nuvalyti, arba dar geriau — visą mašiną "nuplauti"; trečias siūlosi tavo mašiną "pasaugoti". Ketvirtas gi (jo aš jau elgeta nebevadinsiu) kiša tau kažkokį žalsvą pliuropalą (berods kaktusų sunką), supiltą į atvirą stiklinį bodelį, arba rodo tau mūsų aptuotus sužmegusius vaisius...

Ir taip per visą Meksiką, išskyrus pačios Meksikos Miesto centrą, kur tikrai nemačiau nei vieno elgetos ir kur gatvėmis vaikšto visai švariai apsirengę turistai. Čia galėčiau paminėti keletą miestelių apylinkės būdingų bruožų — niekur nematyti vyrų su mėlynom brezento kelnėm "levis" ir su "T-shirt", kaip Š. Amerikos proletariatas kad rengiasi, nei moterų su trumpom kelnaitėm — čia moters savo kelių ir šlaunų saulei ir žmonėms nedemonstruoja.

Taip pat niekur nemačiau suknelių ir bliuzių be rankovių (t. y. tokių, kur nuogos pažastys matosi) — čia visi moteriški drabužiai turi rankoves arba iki alkūnės, arba iki riešo ilgumo. Nesimato ir tokių spalvingų arba gėlinių raštu išmargintų sportiškų marškinių, kaip Š. Amerikoje — čia vyriški marškiniai daugiau panašūs į europietiškus — santūrių, neryškių spalvų, ir be jokių gėlių ar paukščių raštuose.

Galvęs progos pašoferauti Paryžiu, galvojau, kad Prancūzijos vairuotojai yra patys neatsargiausi ir nemandagiausi pasaulij. Bet, patyręs judėjimą Meksikos Mieste, nusprendžiau, kad savo beatodairišku ir greitu važiavimu melnikonai toli gražu pralenkia ir paryžiečius. Daugybė dviračių, motociklų, skūterių, pėstieji eina skersai gatvės bet kur bloko viduryje, mašinos, iš šalutinės į pagrindinę gatvę įvažiuojančios be jokio pristabdymo — visa tai reikalauja daug didesnio budrumo negu Š. Amerikos judėjime. Ir trūbija visi kaip pasiute, ir lekia gerokai virš nustatytos greičio ribos, o policija, atrodo, nieko nestabdo ir negaudo už judėjimo taisyklių laužymą. Dėl to nenuostabu, kad daugumas jankių, iš dalies dėl to pašėlusio judėjimo, iš dalies dėl minėtojo blogo gatvių ir kelių suženklimo, pasiekę Meksikos

sikos Miestą, atiduoda savo mašinas valdyti angliškai kalbantiems turistų vadovams, kurie ir soferiauja, ir aprodo, ir parūpina visokius bilietus bei rezervacijas. Nors tie vadovai ir yra valstybės pažymėjimais apsirūpinę ir iš sąvokos atrodo visai patikimi, kaža jie visi kaip eigonai, kainose apmulkindami ispaniškai nesuprantančius jankius — pvz., už parūpinimą bilietų į jaučių kautynes vadovas iš turistų paima dvigubai daugiau negu bilietas prie kasos kainuoja.

Dėl to — neverta nė sakyti — apsimoka mokėti bent šiek tiek ispaniškai. Nors didžiuliuose viešbučiuose, restoraneuose ir turistų lankomose krautuose (būtent, brangenysbių, puodų, odos išdirbinių) ir būna vietinių, mokančių šiek tiek angliškai, tačiau į daugumą piliečių gali drąsiai kreipti lietuviai — jie tave lygiai gerai supras, kaip ir angliškai užkalbinti. Gatvėje praeivių arba policininkų teiraujantis kelio krypties ir duodant nurodymus benzino stotyje ir automobilių taisykloje — be ispanų kalbos neišsiversi.

Turistui nejuoimomis turi pirštis klausimas, kodėl Meksikoje, bendrai paėmus, viešpatuoja skurdas ir nešvara, ir kas dėl to stovio daugiausia kaltas — žemės nederlingumas ir mineralų stoka, ar blogas šeimininkavimas ir žmonių tingumas bei tamsumas? Kaimas, atrodo, nuo senosios Actekų imperijos žlugimo žemės išdirbimo metoduose daug pažangos nepadarė — tik keliose vietose tetačiau traktorais ir geležiniais plūgais ariamus laukus, o visur kitur jautis, mulas ar arklys traukia medinę žagrę. Okio gaminių gabenimas vyksta beveik išimtinai ant asilų ir mulų nugarų, o bet kokį vežimą, traukiamą gyvulių, retai tematysi. Sunkvežimiai ir autobusas daug dažnesnis keliuose, negu ūkininko vežimas. Gaunasi išpūdis, kad ispanai kaip civilizatoriai ir administratoriai per daug nepasižymėjo, ir vienintelis patobulinimas, jų įvestas indėniskam kaime, buvo naminiai gyvuliai (reikia atsiminti, kad priešispandinę gadynę indėnai jokių prijaukintų keturkojų neturėjo, visas transportas vyko ant žmogaus — nešiko nugaros).

Prie gamybinių priemonių primityvumu dar daug prisideda ir žmonių lėtas darbo tempas, arba tiesiog visiškai nieko neveikimas. Iš tikrųjų, jokiame kitame krašte nemačiau tiek daug pajėgių, darbinių vyrų besistumdantių, besivalkiojančių gatvėmis arba betupinėčių ant kulnų nugaromis atremtomis į sieną (ispaniškai kultūrai tipinga išėjimosi poza) — ir tai bet kurio dienos metu! Na, pagalvoji, tie žmonės gal ne valkatos tinginiai, o bedarbiai. Bet kai pamatai kaimiečius, laukus

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, AUGUST 19, 1960

kuose daugiau besilsinčius negu dirbančius arba dienos metu namo pėvėsyj besėdinčius ir besnaudžiančius, tai visai nenorom pagalvoji: "Vis dėlto tingūs bestijos esate! Padirbėtumėtė daugiau, paimtumėtė šluotą ir kibirą vandens — ir galėtumėtė padorinai susitvarkyti. Ir nesiaiškinait, kad karštame klimatas jums visą energiją atima — tokiame pat karštame klimata, kaip Texas arba Ispanijoje, mačiau žmones dešimt sykių smarkiau plūšant!"

Dar vienas pavyzdys — tai benzino stotys. JAV arba Europoje tokio pat didumo stotį aptarnauti du žmonės, bet Meksikoje reikia nuo penkių iki aštuonių! Paprašai, kad mašiniai ką nors padarytų, ir tikiesi, kad visa ta mechanikų gauja apnks tavo mašiną ir reikiama darbą per dešimt minučių atliks. Bet ne! Prieina tik vienas apsilblausėlis, juda it utelė po šašu, trukdamas daug ilgiau negu kad esi pratęs matyti mechanikus JAV-se. O visi kiti — taip ir palieka besėdį ant kulnų kur nors pavėsyj, lyg pasityčiojimui iš tavo skubėjimo reikalus tame garaže greit atlikti!

(Bus daugiau)

DARBAI IR ŽYGIAI

Jau galime paskelbti pirmosios santariečių kursų dienos, rugsėjo 6 d. Tabor Farmoje programą: *Vytautas Kavolis*

kalbės apie "Gyvosios Lietuvos ideologiją", o *Algimantas Kėželis, Kęstutis Paulikas, Vytautas Vepštas* ir kt. dalyvaus simpoziume "Etiškai reikšmingos temos lietuvių tradicijoje." Kitos dvi kursų dienos bus skirtos ideologiniams ir visuomeniniams klausimams.

Kitais metais sukanka 50 m. nuo mūsų žymiausiojo dailininko ir muziko, Mikalojaus Konstantino Čiurlionio mirties. Ateinantieji metai mūsų visuomenėje turėtų būti skirti šiai didžiai ir įdomiai asmenybei tinkamai paminėti. Pirminti visuomenei šią pareigą, ir persvarstyti prieinamą medžiagą, studentų santariečių suvažiavime, rugsėjo 9-11 dd. Tabor Farmoje rengiama *intelektualinė konferencija Čiurlionio reikšmei įvertinti*. Konferencijoje jau yra sutikę dalyvauti: muzikas *Jonas Svėdas* ir skulptorius *Juozas Pivorūnas*. Gali būti, kad programoje dalyvaus dar ir vienas Tabor Farmoje jau pažįstamas rašytojas-dramaturgas.

Zibuntas Mikšys ir *Henrikas Salkauskas* dalyvaus šiemetinėje santariečių suvažiavimo grafikos darbų parodoje. Jei neklystame, tai bus pirmasis abiejų dailininkų pasirodymas Viduriniuose Vakaruose.

Norintieji santariečių suvažiavime dalyvauti prašomi jau dabar registruotis pas Centro Valdybos pirmininkę: V. Ge-

gevičiūtė, 1627 So. 49th Ct., Cicero, Ill. Nesantariečiai, kurie norės suvažiavime dalyvauti, turės gauti raštiškus pakvietimus, o juos gauti galima, kreipiantis minėtoju adresu.

Veikalas Lietuvos

sienų klausimu

Inž. V. Žemakis parašė ir pasiryžo savo lėšomis išleisti didoką veikalą Lietuvos sienų klausimu. Tai visiems lietuviams svarbus ir įdomus klausimas. Veikalas jau atspausdintas, belieka įristi ir paleisti knygų rinkon.

Veikalas turi beveik 120 pusl., 5 žemėlapius ir 4 istoriškus atvaizdus. Be to, veikalas talpina santrauką anglų kalba. Taigi veikalas tiks ir svetimtaučiams. Veikalas išleistas 550 m. Žalgirio mūšio sukakčiai paminėti.

LEISKITE UŽDEGTI!

Vienas motociklistas Santiago, Čili, neseniai užsidirbė stamboką piniginę baudą. Įvyko šitaip:

Motociklistas, sukdamas į siaurą gatvelę, norėjo užsidegti cigarete, bet traukdamas degtuką, pametė degtukų dėžutę. Gatvių sankryžoje kaip tik stovėjo policininkas, į kurio diržą pravažiuojantis motociklistas brėžė degtuką ir užidegė cigarete.

ŠI SEKMADIENI,

rugpiučio 21 d.,

IBUČO SODE

WILLOW SPRINGS, ILLINOIS

— I V Y K S —

NAUJIENU
PIKNIKAS

BUS ĮDOMI PROGRAMA, GERA MUZIKA ŠOKIAMS,
SKANUS MAISTAS ir LABAI GERI GERIMAI

KITĄ SEKMADIENĮ VISI KVIEČIAMI Į NAUJIENŲ PIKNIKĄ